

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО “РІДНА ШКОЛА”
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ.І.ФРАНКА

**V ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ КОНГРЕС
(1-2 жовтня 2019 р.)**

УДК 37.09

Сікорський П.І. **V Всеукраїнський педагогічний конгрес.**
Збірник наукових праць . Л.: Сполом, 2020. -283 с.

Рецензенти:

Литвин А.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Швай Р.І., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Вихрущ В.О., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Друкується за Ухвалою Правління Всеукраїнського товариства «Рідна школа» (Протокол №3 від 26 листопада 2019 року) та рішення Вченої ради Інституту права та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка» (протокол №15-19 від 25 листопада 2019 року)

ISBN 5-7620-15-8

© Всеукраїнське товариство
«Рідна школа», 2020

Петро Сікорський

**ДОКОРИННІ ЗМІНИ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ –
ОСНОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ**

(Доповідь на V Всеукраїнському педагогічному конгресі)

Нагадаємо, що Львівське крайове товариство «Рідна школа» у 2005 році відродило проведення педагогічних конгресів громадською організацією освітнього спрямування, провівши II Всеукраїнський педагогічний конгрес (I Український педагогічний конгрес був проведений рідношкільниками 3-4.11.1935р.). Відтоді ЛКТ «Рідна школа» систематично щоп'ять років проводить педагогічні конгреси, на яких педагогічна громадськість аналізує реальний стан в освіті України і висловлює свої пропозиції щодо подальших дієвих кроків у проведенні освітніх реформ. Активну участь у роботі всіх Конгресів беруть учасники представники центральних органів влади, відомі вчені ПАПН України.

У своїй доповіді я намагатимусь проаналізувати, що було впроваджено за останні п'ять років з тих проектів нормативно-правових актів, освітніх ініціатив, які були прийняті на попередньому Конгресі.

Найперш зазначимо, що виконано рішення щодо створення Всеукраїнського товариства «Рідна школа». Нині ця громадська організація зареєстрована, її відокремлені підрозділи функціонують у 18 областях, а їхні керівники є активними учасниками V конгресу.

На IV Всеукраїнському педагогічному конгресі прийняті проекти таких нормативно-правових актів і відправлено у жовтні 2014р. у відповідні державні служби:

- Закон України «Про систему громадсько-освітнього самоврядування в Україні»;
- Державна програма реформування загальноосвітньої школи та перехід на профільне навчання;
- Положення про освітньо-культурний округ;
- Положення про профільне навчання в 10-11 (12) класах середніх загальноосвітніх навчальних закладів;
- Положення про організацію державної атестації випускників загальноосвітніх середніх навчальних закладів у формі

Соловійов Валерій Федорович, доцент кафедри педагогіки та психології Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Стечкевич Олег Орестович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Турчинська Орися Михайлівна, викладач кафедри природничо-математичної освіти Львівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

Федина-Дармохвал Володимира Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент, викладач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи Львівського національного університету ім. І.Франка

Федюк Галина, аспірант кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Цісар Олександра Іванівна, практичний психолог Львівської загальноосвітньої школи I ступеня «Світанок»

Швай Роксоляна Іванівна, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки та інноваційної освіти Національного університету «Львівська політехніка»

Шемелюк Ганна Олексіївна, кандидат педагогічних наук, директор технічного коледжу Національного університету «Львівська політехніка»

ЗМІСТ

<i>П.Сікорський.</i> ДОКОРИННІ ЗМІНИ В ОСВІТНІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ – ОСНОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ	3
УХВАЛА V ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО КОНГРЕСУ	30
<i>Р. Михайлишин.</i> МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У КОНТЕКСТІ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	37
<i>Р. Швай.</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ШКОЛИ	45
<i>Т.Джаман.</i> СУТНІСТЬ І ЕТАПИ НЕПЕРЕРВНОЇ ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ІНКЛЮЗИВНОГО НАВЧАННЯ	63
<i>В. Федина-Дармохвал.</i> ОСОБЛИВОСТІ ПОЛІКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ	74
<i>Л.Кудрик.</i> ЗАСТОСУВАННЯ КОУЧИНГУ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ	81
<i>В. Матяшук.</i> ДУХОВНІ ЗАСАДИ МИСЛЕННЯ ПЕДАГОГІВ ЯК ЗАПОРУКА РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	89
<i>А. Литвин, Л. Руденко, Г. Федюк.</i> МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ	108
<i>Ю.Козловський, І.Козловська, О.Стечкевич.</i> ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ	119
<i>Л. Потапюк, О. Масовець.</i> ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	129
<i>М. Назарук, О. Турчинська.</i> ПРИРОДООХОРОННЕ ВИХОВАННЯ ЯК ШЛЯХ ДО МОДЕЛІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ	141
<i>Г. П'ятакова.</i> СТАН ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАГІСТРІВ ФІЛОЛОГІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ В УНІВЕРСИТЕТАХ УКРАЇНИ В СВІТЛІ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ	146
<i>Л. Сікорська, М. Волянська, О. Цісар.</i> ОСОБЛИВОСТІ СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВИЩОЇ ШКОЛИ НАПРЯМУ ПІДГОТОВКИ «СПЕЦІАЛЬНА ОСВІТА» ДО ОСІБ З ІНВАЛІДНІСТЮ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ	156

Андрій Литвин, Лариса Руденко, Галина Федюк

МЕТОДИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ ВЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. Для забезпечення належної якості шкільної освіти сучасним школам потрібні вчителі, яким властиві не лише високий рівень компетентності та професійної мобільності, а й прагнення постійно саморозвиватися, вдосконалюватися і творчо реалізуватися в педагогічній діяльності. Характерною рисою розвитку педагогічної майстерності вчителів у процесі професійного самовдосконалення вважаємо його зорієнтованість на потреби особистості, виявлені нею самою на основі знань власних індивідуальних особливостей, свого потенціалу з метою вироблення внутрішніх психологічних механізмів постійного професійного саморозвитку в педагогічній діяльності. Особливої значущості у цьому процесі набуває зовнішній системний методичний вплив на розвиток педагогічної майстерності вчителів у процесі неперервного професійного самовдосконалення.. У статті висвітлено методичні особливості інтегрування діяльності курсів підвищення кваліфікації, методоб'єднань і педагогічної самоосвіти вчителів з метою розвитку їхньої педагогічної майстерності у процесі професійного самовдосконалення.

Ключові слова: педагогічна майстерність, саморозвиток вчителів, неперервне професійне самовдосконалення, методичні особливості.

Постановка проблеми. Проблема якості освіти як однієї з неодмінних умов успішного розвитку держави проголошена в Україні національним пріоритетом у контексті модернізації освітньої галузі. Для забезпечення належної якості шкільної освіти сучасним школам потрібні вчителі, яким властиві не лише високий рівень компетентності та професійної мобільності, а й прагнення постійно саморозвиватися, вдосконалюватися і творчо реалізуватися в педагогічній діяльності. Зважаючи на це, покращення якості педагогічної освіти у профільних ЗВО передбачає поєднання ґрунтовної професійно-предметної підготовки із критичним мисленням і творчим підходом до вирішення конкретних освітніх

проблем, розроблення і впровадження новітніх методик, спрямованих на розвиток педагогічної майстерності майбутніх учителів та їхнє постійне професійне вдосконалення й самовдосконалення в педагогічній діяльності, що сприятиме максимальній реалізації їхнього професійно-особистісного потенціалу.

Провідною метою педагогічної освіти, яка опирається на новітні досягнення психології, педагогіки, теорії і методики професійної освіти, сучасні спеціальні предметні знання, є підготовка кваліфікованого вчителя, яка передбачає здобуття високого рівня професійно-педагогічних і загальних компетентностей, необхідних для діяльності в освітній галузі [7, ст. 17]. Відповідно до цього, цілевизначення, відбір змісту професійної підготовки вчителів, організацію освітнього процесу й оцінювання його результатів необхідно здійснювати з урахуванням положень про те, що: сутність освіти полягає в розвитку здатності її суб'єкта до самостійного розв'язання проблем в різних сферах діяльності на основі використання власного досвіду, який є елементом соціальної практики; сенс організації освітнього процесу становить створення умов для формування досвіду самостійного вирішення майбутніми педагогами пізнавальних, комунікативних, організаційних, моральних та інших проблем, визначених змістом освіти [9, с. 2]. Основоположним вектором щодо реалізації цієї мети є безперервний професійний розвиток учителя. Закон України «Про освіту» визначає це поняття як безперервний процес навчання і вдосконалення професійних компетентностей «після здобуття вищої та/або післядипломної освіти, що дає змогу фахівцеві підтримувати або покращувати стандарти професійної діяльності і триває впродовж усього періоду його професійної діяльності» [7, ст. 18]).

Характерною рисою розвитку педагогічної майстерності вчителів у процесі професійного самовдосконалення вважаємо його зорієнтованість на потреби особистості, виявлені нею самою на основі знань власних індивідуальних особливостей, свого потенціалу з метою вироблення внутрішніх психологічних механізмів постійного професійного саморозвитку в педагогічній діяльності. Особливої значущості у цьому процесі набуває зовнішній системний методичний вплив на його динаміку.

Зважаючи на викладене, постає завдання спроектувати методiku, яка забезпечить ефективний розвиток усіх складових педагогічної майстерності вчителів у процесі професійного самовдосконалення, сприятиме їхньому саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності. При цьому необхідно враховувати, що якість процесу професійного самовдосконалення та позитивна динаміка щодо розвитку усіх складових педагогічної майстерності прямо пропорційно залежать від особистісних позицій вчителів стосовно результатів власної професійної діяльності [10].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як відомо, поняття «методика» в педагогіці відображає: комплекс методів, заходів, засобів, спрямованих на досягнення мети, яку ставить перед собою педагог у навчальній діяльності (О. Коваленко); сукупність способів, прийомів, засобів доцільного виконання роботи, яка реалізує тактику наукового пізнання (М. Козяр, І. Козловська); конкретні принципи, форми та засоби використання методів, які допомагають глибше пізнавати різноманітні педагогічні проблеми і сприяють їх вирішенню (В. Ягупов). Як зазначав С. Гончаренко, методика, поєднуючи знання конкретної науки, що розвивається, і людської психології зі своїми специфічними законами, «виробляє методи і прийоми найбільш раціонального навчання...», в такий спосіб природно прокладаючи міст між теорією і практикою [2, с. 29].

Розглядаючи педагогічну майстерність вчителів як спосіб їхньої самоактуалізації та самореалізації у професійній діяльності, вважаємо, що її розвиток у процесі професійного самовдосконалення має спрямовуватися на:

- вироблення в учителів мотиваційно-ціннісного ставлення до власної педагогічної майстерності;
- формування усвідомленої особистісної потреби постійного професійно-педагогічного зростання;
- розвиток у педагогів здатності до ефективної самоосвіти і саморозвитку задля особистісного та професійного вдосконалення, підвищення рівня педагогічної майстерності;
- актуалізацію готовності вчителів самовдосконалюватися під час підвищення кваліфікації, активної взаємодії з колегами в регіональному інформаційно-методичному середовищі тощо.

Усі ці завдання тісно взаємопов'язані: на ціннісному ставленні до педагогічної майстерності ґрунтується потреба постійного професійно-педагогічного зростання, яка спонукає педагогів до самоосвіти і саморозвитку, без яких неможливе їхнє професійне самовдосконалення, а внутрішня готовність його здійснювати закономірно впливатиме на розвиток педагогічної майстерності вчителів.

Ми розглядаємо методiku розвитку педагогічної майстерності вчителів у процесі професійного самовдосконалення як комплекс форм, видів, способів і технологій підвищення кваліфікації, самоосвіти і невинного саморозвитку педагога в контексті дотримання обґрунтованих організаційно-педагогічних умов (інтегрування діяльності курсів підвищення кваліфікації, методичних об'єднань і професійно-педагогічної самоосвіти вчителів; взаємодія вчителів у регіональному інформаційно-методичному середовищі; науково-методичний та експертно-консультативний супровід самовдосконалення вчителя [11]).

Мета статті полягає у висвітленні методичних особливостей інтегрування діяльності курсів підвищення кваліфікації, методоб'єднань і педагогічної самоосвіти вчителів з метою розвитку їхньої педагогічної майстерності у процесі професійного самовдосконалення.

Виклад основного матеріалу. У цьому контексті інтегрування розглядаємо як взаємозв'язок означених ланок неперервної професійної освіти, що виявляється в узгодженні та координації цілей, змісту, форм, методів і засобів розвитку всіх складових педагогічної майстерності у процесі професійного самовдосконалення вчителів. Це передбачає поетапну самостійну діяльність вчителів, спрямовану на: самовиявлення власного професійно-педагогічного потенціалу та його максимальну реалізацію у практичній діяльності з метою накопичення професійного досвіду; поглиблення предметно-педагогічних знань відповідно до сучасних досягнень педагогіки та природничих наук; вдосконалення педагогічної техніки під час самостійного творчого вирішення педагогічних завдань.

Суттєве зростання уваги сучасного суспільства до підвищення кваліфікації та післядипломної освіти фахівців зумовлене тим, що:

інформація, знання та їх постійне оновлення є головним чинником суспільного розвитку; вимоги конкурентоздатності та працевлаштування є потужним стимулом для перепідготовки та післядипломного навчання персоналу для всіх галузей. Модернізація системи освіти, яка відбувається в Україні, призвела до суттєвих змін в її структурі, стандартах, організації, методиці навчання, що актуалізує оновлення процесу підвищення кваліфікації та системи післядипломної освіти педагогічних працівників і, зокрема, вчителів ЗЗСО як складової їхньої неперервної педагогічної освіти і самовдосконалення.

Підвищення кваліфікації педагогічних працівників позиціонують як складову загальної системи неперервної освіти особистості, що забезпечує приведення у відповідність їхньої фахової та посадово-функціональної компетентності з потребами і вимогами суспільства на сучасному етапі його соціально-економічного розвитку та інтегративних процесів у всесвітньому освітньому просторі [3, с. 674].

В Україні до складників системи післядипломної освіти педагогічних кадрів відносять: курсове підвищення кваліфікації з обов'язковим організаційно-методичним супроводом освітнього процесу та сприяння професійно-педагогічному саморозвитку вчителів з неодмінною науково-методичною підтримкою в міжкурсовий період [1, с. 27]. На думку В. Олійника, підвищення кваліфікації вчителів потребує: наступності змісту та методів, спрямованих на розвиток їхніх професійних, особистісно-ділових якостей і педагогічної майстерності; поєднанню аудиторних і дистанційних форм підвищення кваліфікації, а також самоосвіти; переходу від традиційної до інноваційної стратегії організації підвищення кваліфікації вчителів [5]. Це передбачає не лише вивчення, осмислення, творче опрацювання та впровадження в освітню практику ефективних інновацій, а й актуалізацію власних можливостей вчителів і перехід до активної практико-перетворювальної педагогічної діяльності.

У контексті нашої дослідницької проблеми провідною метою підвищення кваліфікації вчителів ЗЗСО вважаємо їхнє професійне зростання та постійне самовдосконалення, що передбачає розвиток усіх складових педагогічної майстерності відповідно до сучасних

вимог суспільства. Застосування міждисциплінарного підходу дає змогу забезпечити не лише інтегрування різних галузей знань, що стосуються професійної діяльності вчителів, неперервний розвиток їхнього системного мислення та економії часових витрат на післядипломну підготовку [4], а й інтегрування діяльності курсів підвищення кваліфікації, методоб'єднань за профілем і педагогічної самоосвіти вчителів.

З метою інтегрування діяльності курсів підвищення кваліфікації, методоб'єднань і педагогічної самоосвіти вчителів доцільно організувати:

- короткотермінове тематичне навчання, що може проводитися без відриву від роботи за місцем основної діяльності вчителя та передбачає по закінченні складання відповідного іспиту, заліку або захист реферату з конкретних педагогічних проблем, обраних самим учителем, що становлять для нього особистий інтерес, дають можливість виявити власний потенціал, креативність, особистісну зрілість;

- тематичні та проблемні галузеві семінари на рівні методичного об'єднання вчителів, наприклад, природничих предметів, які також можна проводити без відриву від роботи, де обговорюються новітні досягнення природничих наук, пропонуються різноманітні можливості їх упровадження в освітню практику, висловлюються погляди вчителів на різноманітні педагогічні проблеми;

- проведення майстер-класів провідними вчителями регіону і тренінгів розвитку педагогічної майстерності;

- вивчення передового педагогічного досвіду в галузі природничої підготовки учнів ЗЗСО та відвідування творчих майстерень провідних учителів із подальшим обговоренням у методичних об'єднаннях та обмін досвідом із колегами. При цьому важливо враховувати напрями роботи методичного об'єднання, зокрема такі, як: забезпечення індивідуально-консультативного підходу до кожного вчителя; упровадження ІКТ та інноваційних педагогічних технологій в освітню практику вчителів; підтримка науково-дослідницької роботи і сприяння виявленню педагогічної творчості вчителів.

Методика розвитку педагогічної майстерності вчителів у системі підвищення кваліфікації передбачає проведення майстер-класів. Це форма навчання, під час якої передовий учитель-практик ділиться досвідом, демонструючи найбільш ефективні методи, прийоми навчання, вдається до прямого коментування, пропонуючи застосування цих методів і прийомів колегам. М. Поташник слушно називає майстер-клас яскраво вираженою формою навчання саме у вчителя-майстра [6, с.16]. У контексті нашої дослідницької проблеми розглядаємо майстер-клас як спосіб передавання педагогічної майстерності від одного вчителя іншим. Проведення майстер-класів має на меті максимальний прояв і розвиток педагогічної майстерності вчителів шляхом організації простору для обміну досвідом.

Завдяки майстер-класам, організованим під час підвищення кваліфікації, вчителі мають змогу:

- узагальнити досвід роботи вчителя-майстра через його прямий коментований показ послідовності дій, методів, прийомів і форм педагогічної діяльності;
- спільно відпрацювати методичні підходи вчителя-майстра і прийоми оптимального розв'язання порушеної програмою майстер-класу педагогічної проблеми;
- за допомогою рефлексії оцінити власну педагогічну майстерність;
- отримати допомогу щодо визначення завдань саморозвитку й формування індивідуальної програми самоосвіти й самовдосконалення [13, с.9].

Стосовно неперервного професійного самовдосконалення цінність цієї форми підвищення кваліфікації вчителів полягає в тому, що вона сприяє підвищенню їхньої мотивації щодо розвитку педагогічної майстерності, виробленню умінь планування, самоорганізації і самоконтролю власного саморозвитку.

Ефективною формою розвитку педагогічної майстерності вчителів вважаємо тренінг, педагогічний потенціал якого визначається можливістю забезпечити високу пізнавальну активність учасників, розвиток їхніх рефлексивних якостей тощо [8, с. 561]. У психолого-педагогічній літературі тренінг розглядається як: група методів, спрямованих на розвиток пізнавальних здібностей

особистості щодо опанування певним складним видом діяльності (Ю. Смелянов); особлива форма навчання, під час якого людина максимально опановує нові знання, вміння і навички; переосмислює власні цінності та пріоритети; коригує, вдосконалює та розвиває певні якості своєї особистості; самостійно обирає форми поведінки відповідно до ситуації (І. Матійків, А. Якимів, Т. Черняк).

Застосування тренінгів під час підвищення кваліфікації вчителів дасть змогу за невеликий проміжок часу вирішити завдання інтенсивного розвитку професійно-особистісних та операційно-діяльнісних складових їхньої педагогічної майстерності, необхідних для ефективної трудової діяльності.

Отже, система підвищення кваліфікації покликана формувати й розвивати у вчителів майстерність самовдосконалюватися, мотивувати їхній саморозвиток шляхом розроблення та впровадження цільових програм професійної підготовки та перепідготовки, проведення тематичних науково-методичних семінарів, тренінгів професійного зростання, педагогічних майстерень, розробки портфоліо вчителя тощо.

Важливим завданням системи підвищення кваліфікації є спонукання вчителів до самоосвіти, адже необхідність розв'язання освітніх завдань за постійного ускладнення змісту природничої підготовки змушує їх до пошуку нових форм та методів навчання, що забезпечать ефективність педагогічного процесу. Як переконає передовий педагогічний досвід, здатність людини до самовдосконалення є найсуттєвішим чинником її саморозвитку.

У науковій літературі та освітній практиці самоосвіту пов'язують зі специфічною діяльністю, що вільно виконується, забезпечує людину інформацією, задовольняє її пізнавальні потреби й інтереси щодо вдосконалення освітнього потенціалу, професійного рівня та загальної культури [14, с. 157]. Ми розглядаємо це поняття як систематичну, цілеспрямовану пізнавальну діяльність суб'єкта під впливом сформованих мотивів і спонукань, що сприяє розвитку необхідних компетентностей, яка здійснюється у навчальний і позанавчальний час [12, с. 47]. Отже, самоосвіта, характерними рисами якої є високий рівень пізнавальної активності та самостійне

управління засвоєнням нової інформації, спрямована на задоволення потреб особистості щодо самовдосконалення та самореалізації в житті та професійній діяльності.

У контексті неперервного професійного самовдосконалення до методів самоосвіти відносимо передусім такі, що розвивають рефлексивні якості особистості: самопостереження, самоаналіз, самотестування, самоконтроль, саморегуляція. Важливого значення також надаємо аналізу власної педагогічної діяльності, спостереженню за роботою передових учителів з наступним аналізом їхньої освітньої практики, вдосконаленню знань і вмінь щодо роботи з комп'ютерною технікою, самостійному опрацюванню наукової та методичної літератури, інших інформаційних джерел, зокрема електронних педагогічних видань тощо.

Наприклад, самоосвіта вчителя природничих предметів охоплює кілька напрямів:

– загальнонауковий – передбачає поповнення загальнонаукових знань, засвоєння наукової інформації, що має педагогічну цінність, вдосконалення загальнонаукових умінь і навичок. Це сприяє розширенню ерудиції, формуванню установки на сприйняття й оцінювання наукової інформації з метою її застосування у професійній діяльності;

– психолого-педагогічний – спрямований на доповнення та поглиблення психологічної та педагогічної підготовки вчителя, становлення його професійної позиції на основі опанування новітніх знань з педагогіки і психології, вироблення педагогічних вмінь і навичок, а також самоосвітніх педагогічних умінь;

– методичний – забезпечує поглиблення й уточнення методики викладання природничих предметів, спонукає до пошуку нових технологій шляхом осягнення сучасної методичної інформації, здобуття знань із нових технологій навчання, у тому числі ІКТ, вдосконалення самоосвітніх методичних і технологічних умінь;

– профільний – сприяє розширенню, доповненню й поглибленню професійного світогляду за рахунок засвоєння основної новітньої інформації за природничим профілем, вдосконалення загальних наукових вмінь і навичок за профілем;

– предметний – доповнює та поглиблює теоретичну та практичну предметну підготовку вчителя шляхом самостійного опрацювання основної та додаткової інформації за предметною

спеціалізацією та вдосконалення спеціалізованих умінь і навичок із предмета викладання [12, с. 47].

До основних джерел самоосвіти вчителів відносимо професійну, психологічну, педагогічну, методичну, спеціалізовану та додаткову літературу в друкованих виданнях; електронні ресурси; аудіо- та відеозаписи; відвідування спеціальних занять, курсів, семінарів, науково-практичних конференцій, майстер-класів, тренінгів, тематичних виставок; спілкування з колегами, фахівцями тощо.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, методичні особливості інтегрування діяльності курсів підвищення кваліфікації, методоб'єднань і педагогічної самоосвіти вчителів сприятиме розвитку їхньої педагогічної майстерності у процесі неперервного професійного самовдосконалення, оскільки: поглиблює та систематизує їхню базову загальну, психолого-педагогічну та предметну підготовку; компенсує недоліки базової освіти та передбачає засоби їх усунення; допомагає творчому осмисленню кращого педагогічного досвіду колег та власної самостійної практичної діяльності; сприяє формуванню індивідуального стилю педагогічної діяльності; мотивує до самопізнання та самовдосконалення; уможливує становлення власної професійної позиції вчителя.

Подальшого дослідження потребують методичні особливості організації взаємодії вчителів природничих предметів у регіональному інформаційно-методичному середовищі та науково-методичного та експертно-консультативного супроводу самовдосконалення вчителів.

Література

1. Глазова О. П. Інформаційно-методичне професійно-орієнтоване середовище як чинник саморозвитку педагогічних працівників у міжкурсний період. *Освітологічний дискурс*. 2010. № 2. С. 26–36.
2. Гончаренко С. У. Методика як наука. Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. 30 с.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; гол. ред. В. Г. Кремснь. К. : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.

4. Исаев И. Ф. Профессионально-педагогическая культура преподавателя : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. 2-е изд., стер. М. : Академия, 2004. 208 с.

5. Олійник В. В. Концептуальні підходи до розвитку наукових і науково-педагогічних кадрів. *Інноваційність у науці і освіті*. К. : Богданова А. М., 2013. С. 133–140.

6. Поташник М. М. Требования к современному уроку. Серия: Образование XXI века. М. : Центр педагогического образования, 2008. 272 с.

7. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22.

8. Рабочая книга практического психолога : пособие для специалистов, работающих с персоналом / под ред. А. А. Бодалева, А. А. Деркача, Л. Г. Лаптева. М. : Изд-во Института психотерапии, 2002. 640 с.

9. Рогов Е. И. Личность учителя : теория и практика : учеб. пособие. Ростов н/Д : Феникс, 1996. 512 с.

10. Руденко Л. А., Матеюк О. А. Методика формування комунікативної культури майбутніх фахівців соціономічних професій у процесі навчання спеціальних дисциплін. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Педагогіка. 2017. Вип. 6. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadped_2017_6_14.

11. Федюк Г. З. Організаційно-педагогічні умови розвитку педагогічної майстерності вчителів природничих предметів. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 5. С. 144–148.

12. Федюк Г. З. Формування самоосвітньої культури вчителя. *The scientific heritage*. 2018. No 23, vol. 3. P. 45–50.

13. Формы профессионального обучения педагогов: мастер-классы, технологические приемы / авт.-сост. Т. В. Хуртова. Волгоград : Учитель, 2008. 381 с.

14. Шекшуев О. А., Горяїнова К. Д. Роль самоосвітньої діяльності студентів. *Сучасні аспекти виховання студентської молоді* : матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., Харків, 19-20 березня 2009 р. Харків : ХНАМГ, 2009. С. 156–158

Ю. Козловський, І. Козловська, О. Стечківч

ВЗАЄМОДІЯ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ТА ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ В РОБОТІ З ОБДАРОВАНОЮ МОЛОДДЮ

Анотація. У науковій статті досліджуються важливі проблеми інтеграції середніх загальноосвітніх, професійних та вищих закладів освіти. Вибудовується модель такої взаємодії, основна мета якої пошук і розвиток обдарованих дітей. Для побудови такої моделі використовуються принципи наступності та неперервності, можливості освітніх округів, а також створення комп'ютерної мережі різних освітніх закладів.

Ключові слова: обдаровані діти, загальноосвітні, професійні та вищі заклади освіти, принцип, синергетика.

Високий рівень інтелектуального, творчого потенціалу кожної країни є тим основним фактором, який суттєво впливає на її загальний та економічний розвиток. Це значною мірою стимулює зацікавленість проблемами обдарованості, творчості, які поступово переростають у послідовну державну політику, спрямовану на пошук, навчання, виховання і розвиток обдарованої молоді. У цьому сенсі сучасний соціально-економічний розвиток суспільства ставить нові завдання перед освітньою галуззю щодо підготовки фахівців, здатних сформувати інтелектуальний потенціал нації.

Одним із аспектів підтримки обдарованих дітей, що навчаються у закладах професійно-технічної освіти, є створення спеціальних умов для продовження навчання. Висвітлення саме цих проблем роботи з обдарованими учнями на основі взаємодії з вищими навчальними закладами у педагогічній літературі, є недостатнім.

Сучасний етап розвитку професійної (професійно-технічної) освіти характеризується глибокою перебудовою, важливою рисою якої є орієнтація на особистість обдарованого учня. В педагогічному середовищі панує думка, що в заклади професійно-технічної освіти йдуть учні, яким не під силу здобувати освіту у закладах вищої освіти чи школах для обдарованих дітей, однак, варто пам'ятати, що кожна дитина є по-своєму талановитою та обдарованою. Слід зазначити, що не менше 10% учнівського середовища закладів професійно-технічної освіти можна віднести до обдарованої молоді, у той час, коли лише 2-3% реалізують себе згодом як обдаровані [2]. Нерідко